

I.

Léta Páně 1325 se paní Eliška, česká královna, vrátila z bavorských krajin do svého království. Při jejím příchodu jásal všechen lid a nazítří po Obřezání Páně s radostí přivítal tuto královnu. Neboť se zdržovala dva a půl roku se svou dcerou Markétou v Bavorsku, kde s ní král Ludvík a vévoda Jindřich dosti slušně zacházeli. Hlavním důvodem její nepřítomnosti bylo, že někteří páni proti ní nenávistně popuzovali mysl královu.

V den blahoslaveného papeže Řehoře přijel také král nejen proto, aby uviděl královnu, ale aby z lidí vyždímal peníze. A tak během dvou měsíců, po které tehdy zůstal král v království, sehnal různými způsoby vymáhání devadesát pět tisíc hřiven stříbra. Část těch peněz pak odvezl s sebou na Rýn a část poslal věřitelům. Mnozí obyvatelé království tím však byli pobouřeni, pozorujíce zkázu země, a nechtěli mu k takovému odírání dát souhlas. A mnozí říkali, že není pravým králem, ale tyranem, který ničí stav státu a usiluje jen o prospěch svůj a svých záležitostí. (...)

A rovněž podivné byly tehdy poměry v Českém království. Neboť král Jan si zvykl často se zdržovat mimo království, které svěřoval jednomu nebo dvěma správcům, pronajímal je na rok nebo na dva za určité peníze, a obyvatelé království byli považováni za poplatníky. Královna sídlila v Praze jako vdova a starala se o své děti nikoli štědře, nýbrž nuzně. Věnné statky byly královně odňaty, sotva dostávala od království tolik, co stačilo zajistit její životní potřeby, nikoli důstojnost. Proto se už obecně říkalo: „Král, vláda a právní řád již odešly z království, každý se řídí svou vůlí. Královské úřady už namnoze upustily od zvykového a dvorského řádu jako zákona.“ Povinný řád byl změněn nejen ve věcech světských, nýbrž i v duchovních. Neboť pražský stolec, jenž byl bez svého pastýře, byl spravován administrátory (...).

II.

Léta Páně 1324 vrátila se paní Eliška, česká královna, z bavorských krajin do vlastního království. Tedy při jejím příchodu plesal veškeren lid, zároveň jí vyšli naproti Pražané s chvalozpěvy a ostatky a nazítří po Obřezání Páně s radostí přivítali tuto královnu. Neboť se zdržovala půltřetího roku se svou dcerou Markétou v Bavorsku, kde s ní římský král Ludvík, její strýc, a vévoda Jindřich, její zeť, dosti řádně zacházeli.

A proč tam byla tak dlouho mimo království, toho byl tento důvod. Říkali jí totiž denně její důvěrní přátelé, že by zůstávala v Čechách s nebezpečenstvím svého života. Jistě jí měli četní páni království v nenávisti a těžce proti ní popuzovali ducha králova. Ale v těch dobách, kdy byla vzdálena, nadělala si v bavorských krajinách více než dva tisíce hřiven dluhů; král totiž nařídil, že se nesmí nepřítomné královně z království nic poskytovat. Proto, jak jsem já sám viděl, zakoušela tato královna mnoho nedostatků, když byla v cizích krajích jako cizinka; třeba se však vrátila do království, přece jí hrozí od věřitelů pro dluhy veliká starost. (...)

Po příchodu královny Elišky do Prahy vrátil se opět český král Jan od Rýna a přijel do Prahy v den svatého Řehoře papeže. Přišel pak král nejen proto, aby uviděl královnu, nýbrž aby na všech vyždímal peníze. A tak sehnal ve dvou měsících, po které tehdy zůstal v království, různými způsoby vymáhání devadesát pět tisíc hřiven stříbra na penězích, jak mně říkali královi úředníci, a část těch peněz odvezl s sebou na Rýn, část určil věřitelům. Zavedl také tehdy král v Praze pomocí nějakých Lombardů zlatou minci, z níž čtyři peníze měly platit více nežli hřivnu. (...)

Podivný byl už několik let stav Českého království. Vidíme věru, že se každodenně mění v podivnější, protože si král Jan zvykl velmi často se zdržovat mimo království. Království totiž svěřuje král jednomu nebo dvěma správcům a pronajímá je na léta za určitou částku peněz a lid, který je v království, se pokládá za poplatný. Taktéž ta urozená královna Eliška sedí v Praze jako vdova, „nemá žádného ze svých drahých, kdo by ji potěšil“ (Pl 1, 17), má u sebe dítky své, dědice království, o něž není postaráno štedře, nýbrž nuzně; věnné statky jsou této královně odňaty, sotva dostává od království tolik, aby se mohla postarat o životní potřeby, neřku-li o své důstojnosti.

Proto se už stává obecným výrokem: „Král, panování i řád právní - všichni jsou již z království vyhnáni.“ Každý už má vlastní vůli za zákon, královské úřady už namnoze opustily zvykový a dvorský řád. Povinný řád je změněn nejen ve věcech světských, nýbrž i duchovních. Neboť stolice Pražská, protože její biskup je držen při římské kurii, je spravována administrátory (...).